

Munka- és szolgálati viszony II. Az egyes speciális kérdések

Személyhez fűződő jogok.

Ezeket, a szerzőtől alapvetően elválaszthatatlan jogokat a munkaviszonyból kifolyólag általában véve a munkáltató érvényesíti. Ezen változást a német Kommentár azzal magyarázza, hogy a mű alig tekinthető egyedi alkotói teljesítménynek, és a mű és alkotója közötti szellemi és gondolati kapcsolat gyenge.

Ami a nyilvánosságra hozatalt illeti, a szerző legkésőbb a mű elkészültével és átadásával lemond a nyilvánosságra hozatal jogáról,¹ egyes szerzői jogászok szerint a szerző munkaviszonyba állásával már eleve lemond erről a jogáról.

A munkáltatót megilleti azon jogosultság, hogy a művet copyright jelzéssel (©) lássa el, és ezáltal, mint jogtulajdonos a szerző mellett (vagy helyett) a szerzői minőséget bitorló harmadik ellen is fellépjen. A szerzőként való feltüntetésről a szerző vagy a munkaszerződés keretei között mond le, vagy néha az is elég, ha tisztában van a vállalat gyakorlatával. Ezen eljárás magyarázatául a szoftverháznak a neve alatti terjesztéshez fűződő jogos érdeke szolgál. Ugyanakkor felmerül a kérdés, hogy ez a szerzőként való feltüntetés, miután a szoftverház követeléseit kielégítést nyertek – azaz a dobozon, és a CD külsején valóban csak a copyright jogosult jelenik meg – nem igényelhető-e mégis, hiszen voltaképpen alapvető, személyhez fűződő jogosultságról beszélünk.

A szerzők feltüntetésének gyakorlott módja a forráskódban való megjelölésük, ám ezáltal nem érik el a kívánt célt, hiszen, nem válnak ismertté és népszerűvé, mert a forráskód az esetek nagy részében nem ismerhető meg. Hiszen azt fő szabály szerint – ám vitatható jogszerűséggel – egyáltalán nem adják át, előfordulhat az a jogilag inkább helyénvaló megoldás is, hogy a kódot szigorú feltételek mellett letétbe helyezik. A legoptimálisabb eset mégis a nyílt forráskódú szoftvereké, melyek kódja – as az abban megjelenő nagy számú szerző egyaránt megismerhető.

A másik megoldás a szerzők kézikönyvben való felsorolása, az ezzel kapcsolatos, aggályok alapja, hogy nem a szoftver-

hez tartozó dokumentációról, hanem egy külön, önálló szerzői jogi védelmet élvező műről van szó, így a közvetlen kontaktus az alkotó és a mű között elvész.

Úgy tűnhet, az egyetlen, valóban a szerző kezében maradt jogosultság a mű egységének védelme, de ennek is kizárólagosan azon része, mely a visszaélészerű megváltoztatások – rasszista, illegális tartalommal való megtöltése – ellen való fellépésre vonatkozik. Ugyanakkor más jellegű módosításokat engedélyeznie kell a szerzőnek vagy akár az engedélye nélkül is kivitelezhetnek, és amennyiben ezekkel nem ért egyet legfeljebb nevének elhallgatását kérheti.²

A szerző a forráskód kiadását nem kérheti, hiszen az már átadástól – egyes nézetek szerint megalkotástól – a munkáltató „műhelytitkának” minősül. Pont ezért jogosult is a munkáltató a forráskód megváltoztatását kérni a szerzőtől vagy ezzel valamely más programozót megbízni. Ugyanakkor egy ehhez hasonló érdekes eset merült fel Németországban, mikor a munkavállaló korábbi munkahelyének mintegy végkielégítéseként – egy bizonyos szoftverre vonatkozó – vagyoni jogosultságokat nyert el. Rendelkezési joga folytán ezt a szoftvert az új munkahelyen ellenszolgáltatás nélkül használni engedte, és mikor munkaviszonya megszűnt, szerette volna a programot magával vinni, de a munkáltatója ehhez nem járult hozzá, mert a szoftver használatát úgy tekintette mint a munkavállaló munkaköri köteleességéből származó eredményt, habár a munkavállaló a szoftvert nem maga és főként nem ezen a munkahelyén fejlesztette. Az eset megoldásának – mindamellet, hogy az eljáró bíróság szerepét a munkajogi bíróság helyett a rendes bíróságnak kellett volna ellátnia – az tűnik, hogy az ingyenes felhasználást abban az esetben is csak a munkaviszony fennállásának idejére szabták meg, amennyiben a felhasználás időtartamáról külön megegyezés a felek között nem történt.³

A visszahívás joga a szoftver gyártóját illeti, hiszen ez – egy igen nagy horderejű – gazdasági döntésnek minősül, a szoftver szerző meggyőződésének megváltozása a témával foglalkozó többség meglátása szerint elképzelhetetlen.

¹ Sztj. 30.§ (5)

² Sztj. 30.§ (5)

³ BAG, Urteil v. 17. 9. 1998, Hessen in: NJW 1999, 1275

Vagyoni jogok

A vagyoni jogoknak, mint már néhány számmal ezelőtt említettük, mindig van jogosultja (aki a főbb felhasználási lehetőségekről rendelkezhet) jelen esetben ez elsősorban a szerzőt, míg másodsorban a munkáltatót.

A régi és az új szerzői jogi törvény legfontosabb változása a szerzőket megillető „megfelelő díj” sorsa, amely abban az esetben járt részükre, ha a munkáltató a felhasználásra másnak engedélyt ad vagy a művel kapcsolatos vagyoni jogokat másra átruházza.⁴ Ahogy a korábbi bírósági döntések is mutatják,⁵ a szerzőket szoftverek esetében is megillette bizonyos – többnyire a szakértők által javasolt – díjazás. Az 1999 előtt irányadó rendelkezések szerint⁶ a munkáltató által harmadik személlyel kötött felhasználási szerződésbe foglalt a szerzői díj – szoftver esetében nevesítetten – 10-30%-ban a szerzőt illette meg. A szoftvert esetleges átdolgozásainak költségei azonban a munkáltató ráfordításának minősültek, így azokra tekintettel a szerzőt megillető díj összegét 10% alatt is meg lehet állapítani.⁷ A szerzői jogi törvény jelenlegi változata azonban nem teszi lehetővé az említett megoldást.⁸ Ennek a törvényalkotó által adott magyarázata, hogy a szoftvergyártók oldalán tetemes beruházást igényel a szoftverek előállítására, és ezen befektetés megtérülésének kerékkötője lenne, amennyiben a szoftverkereskedelem lényegi elemét érintve a befolyó díjból a szerzőt is részesíteniük kellene. Ehhez kapcsolódóan érdemes megemlíteni – a magyar joggyakorlat híján – két érdekes német döntést, a Wetterführungspläne I-II.⁹ döntéseket. Itt a vita abból fakadt, hogy egy munkavállaló munkatársával 1979 és 1992 között egy speciális program fejlesztésével foglalkozott. Az első döntésében a Szenátus kimondta, hogy a munkaköri kötelessége körében alkotott szoftver nem jogosítja fel a munkavállalót a munkabért meghaladó semmiféle követelésre. Alig egy évvel később a Szövetségi Bíróság még egy döntést hozott az ügyben, melynek keretében új eljárást rendelt el, felhívva a figyelmet a „bestseller paragrafus” figyelembevételére, azaz annak mérlegelésére, hogy

a munkáltatónál keletkezett vagyoni előny és a munkavállaló számára munkabéréként kifizetett díjazás arányossága tekintettel a program nem várt népszerűsége, feltűnően nagy értékkülönbséget generált a vagyoni jogokat a törvény szövegéből adódóan, mintegy „törvényi licenc” által megszerző társaság és a program alkotója számára juttatott összeg között.

A hazai szabályozásnak ugyancsak szépséghibája a munkaviszonyban alkotott szoftverekkel kapcsolatos „megfelelő díj” mértékének megítélése. A korábbi szabályozás az ismertetett módon engedélyezte ugyan, a többi munkaviszonyban alkotott műhöz hasonlóan a harmadik fél felé újabb és újabb felhasználási jogok biztosításával a szerző részesedését is, ám ez a már említett okból kikopott. Ellenben a magyar szabályozásban is megjelent a már említett bestseller paragrafus kitétel, mit eredetileg a könyvekre vonatkoztatottan kívántak alkalmazni, ám a kor (mint annyiszor) túlmutatott a jogalkotói szándékon. Megteremtve ezáltal egy új, mintegy „kompenzáló” területet, amely voltaképpen kis-kaput biztosítva a szoftverszerzők részére, mely alapján a vagyoni jogok átruházásáról szóló (akár törvényi, akár a felek megegyezésén nyugvó) felhasználási szerződés megváltoztatását – különböző feltételek együttállása esetében – kérhetik. A polgári jogból jól ismert feltűnő értékaránytalanság speciális változatával állunk szemben, hiszen itt a mű tényleges piaci értékét először a forgalomba hozatalt követően lehet megállapítani. Sajnos, az említett esettel kapcsolatban magyar döntés még nem született, és tudtommal eddig ilyen pert nem is indította.

Dr. Dudás Ágnes (dudas.agnes@abend.hu) ügyvédjelölt, az FSF egyik aktivistája. 2004-ben végzett az ELTE Jogtudományi Karán. Szakdolgozatát a szoftverek szerzői jogi védelméről írta, a 2003-as évet pedig e terület kutatásával a berlini Humboldt Egyetemen töltötte.

⁴ Sztj. 30.§ (3)-(4)

⁵ például: BH 1991.231. Fővárosi Bíróság 8.P.25.250/92

⁶ „Vhr. 12. § (1) Ha a munkáltató az Sztj. 14. §-ában biztosított felhasználási jogának gyakorlása során a műre harmadik személlyel köt felhasználási szerződést, a szerzői díj összegének – a munkáltató döntése szerint – 60-80 százaléka, szoftver esetében 10-30 százaléka a szerzőt illette meg, amit a munkáltató a szerzői díj felvételétől számított 8 napon belül köteles a szerző részére kifizetni. Szoftver esetében a kifizetés határidejét a munkáltató – a munkaszerződésben vagy más módon – ettől eltérően is meghatározhatja, illetve feltételhez kötheti. Amennyiben a műre harmadik személlyel felhasználási szerződés kötése a munkáltató feladatkörébe tartozik, a munkáltató a mű szerzőjének díját – a mű alkotásával kapcsolatos ráfordításokra figyelemmel – a szerzői díj 60 százalékánál, szoftver esetében 10 százalékánál alacsonyabb mértékben is meghatározhatja.” 9/1969. (XII. 29.) MM rendelet

⁷ Ezzel kapcsolatos döntés: BH 1984.269.

⁸ „A szerző munkaviszonyból folyó kötelessége teljesítéséért elkészített szoftverre a 30.§ (3)-(4) bekezdésben foglalt rendelkezések nem vonatkoznak.” Sztj. 58.§ (4)

⁹ BGH, Urteil v. 24. 10. 2000 – X ZR 72/98 Düsseldorf in: NJW-RR 2001, 626 illetve BGH Urteil 23. 10. 2001X ZR 72/98 Düsseldorf in: NJW-RR 2002, 339